

ОВЦЕВЪДСТВО

**ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА
ПРОИЗВОДСТВОТО НА ОВЦЕВЪДНА ПРОДУКЦИЯ ОТ
СИНТЕТИЧНА ПОПУЛАЦИЯ БЪЛГАРСКА МЛЕЧНА****Мария Михайлова–Тонева***Институт по животновъдни науки – Костинброд*

РЕЗЮМЕ

Целта на проучването е да се анализира икономическата ефективност при отглеждане на стадо от Синтетична популация българска млечна, състоящо се от 139 овце и 12 овни. Приходите и разходите се оценяват по пазарни цени за 2014 г. Икономическите резултати в края на годината са: общо приходи – 59089,09 лв.; брутен марж от овце – майки – 156,10 лв.; приход мляко от овца – майка – 109,24 лева; приход агнета от овца – 92,98 лв. Изкупната цена на овчето мляко е 1,52 лв. Подкрепата със субсидия за овца – майка е 11% от дохода на стадото, а СЕПП е 31% от дохода на стадото.

Субсидиите допринасят за увеличаване на дохода на стадото, но не спомагат за повишаване на ефективността и рентабилността на производството.

Ключови думи: Синтетична популация българска млечна, икономическа ефективност, земеделски доход, разходи

Овцете от млечно направление са най-многобройната част от популацията овце в страната. По данни на наблюдаваните земеделски стопанства, включени в Системата за земеделска счетоводна информация, през 2010 г. млечните овце – майки са 81%. Според Станчева и кол. (2014) при породите от млечно направление общият дял на овцете, отнасящи се към Синтетична популация българска млечна (СПБМ), е най-голям (70%). Стадата от СПБМ, отглеждани в системата на Селскостопанска академия, са уникални по своята същност. Величината на признаците млечност и плодовитост прави отглеждането на овцете от тази порода икономически изгодно (Хинковски, 2015). Синтетична популация българска млечна (СПБМ) е апробирана през 2005 г. и е разпространена в равнините и предпланинските райони в цялата страна.

Определянето на икономическата ефективност на производството в животновъдството е мотивирано от изискването да се задоволи необходимостта на националната икономика от животински продукти чрез модерни методи на отглеждане, с цел намаляване на производствените разходи и постигане на печалба. Nabradi et al. (1998); Michalickova et al. (2014); Milan et al. (2014) анализират фактори, определящи икономическата ефективност в млечното овцевъдство, структурата на разходите и възможностите за тяхното оптимизиране. Неделчев и кол. (2003) изследват икономическата ефективност във ферми с млечно направление, с различен размер и ниво на продуктивност. Харизанова (2013) намира минималния процент на възвръщаемост на инвестираните собствени средства в млечното овцевъдство от основна дейност на година. Лалева и кол. (2008); Попова и кол.

(2008); Оджакова и кол. (2010); Михайлова-Тонева (2011); Иванов (2013) правят извода, че субсидиите допринасят за увеличаване дохода от дейността на стадата, независимо от постигнатите добиви мляко, агнета и техните изкупни цени.

Икономическата ефективност на производството на овцевъдни продукти е динамична категория. Промяната в условията на производство води до промяна както в получения резултат, така и в разходите за получаването му. Това налага необходимостта от актуална икономическа оценка на производствената ефективност.

Целта на настоящото изследване е да се анализира икономическата ефективност при отглеждане на стадо от Синтетична популация българска млечна.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Обект на проучването е племенното стадо от СПБМ в Експерименталната база към ИЖН – Костинброд, което се състои от 139 овце – майки. Животните се отглеждат оборно-пасищно. Храненето е съобразено с изискванията на породата, като фуражите са основно собствено производство. За стадото се грижат трима гледачи. Доенето на овцете се извършва машинно. Получават се агнета за разплод за собствени нужди и за продажба, и стоково мляко. Приходите и разходите са остойностени по цените през 2014 г.

Приемаме определението на Ангелова (1999), че ефективността е синтетичен показател, който изразява отношението между получените крайни резултати и разходите за тяхното производство в стойност.

Икономическата ефективност на овцевъдството определяме чрез специфични показатели, изразени за овца – майка, като средна млечна продуктивност, брой родени и отбити агнета, разходи, доходи, бруто печалба, а на ниво стадо – доход, разходи, печалба, норма на рентабилност (Popescu, 2012).

Разделянето на разходите на постоянни и променливи е във връзка с икономическия

анализ. Постоянните не се влияят от обема на производството, а променливите са пряко свързани с количеството произведена продукция.

Брутната продукция включва стойността на получената основна и допълнителна продукция, както и субсидиите за съответния период.

Брутната печалба е разликата между стойността на общата продукция и променливите разходи. В страните на ЕС бруто печалбата е най-използваният показател за икономическо състояние на фермата, с него се сравняват различни земеделски дейности.

Себестойността на основния продукт – мляко, е определена по метода на променливите (преките) разходи.

Печалбата е абсолютен показател и характеризира в количествено отношение дейността на фермата. Изчислява се, като от брутната печалба се изваждат постоянните разходи.

Рентабилността отразява всички страни на стопанската дейност. Тя се определя посредством съпоставянето на крайния икономически ефект – печалбата и съвкупните производствени разходи.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

В табл. 1 са представени показатели, характеризиращи стадото от СПБМ. В него се отглеждат 139 овце – майки и 12 коча. Родени са 143 агнета със средно тегло 3,5 kg. Плодовитостта през 2014 г. е 103%. Средната млечност на една овца – майка е 75 l. При проведени опити от Райчева и Иванова (2015) с животни от същото стадо са установени средни стойности на стандартната 120-дневна дойна млечност – 113,06 l и 106,25 l, и биологична плодовитост на овцете – майки – 130% и 145%, което показва, че животните имат високи генетични възможности.

В табл. 2 са представени приходите, получени от реализацията на продукти и животни, както и субсидии за 2014 г. Реализираното овче мляко заема 26% в структурата на дохода, а агнетата – 22%. Получената субсидия по

Таблица 1. Показатели на стадото СПБМ – 2014 г.**Table 1.** Sheep stock parameters of SPBM – 2014

Показател Indicator	Мерна единица Measure unit	Стойност Value
Овце Sheep	Брой Heads	187
Овце-майки Ewe	Брой Heads	139
Кочове Rams	Брой Heads	12
Шилета Weaned lambs	Брой Heads	36
Родени агнета Born Lambs	Брой Heads	143
Плодовитост Prolificacy	%	103
Смъртност Mortality	%	13
Средно тегло при раждане Average weight at birth	kg kg	3.5
Средна млечност Average milk yield	литри/ ов.-майка liters/ewe	75
Среден вълнодобив Average wool yield	kg/овца kg/sheep	2.7

*Източник: Данни от счетоводството на ЕБ към ИЖН – Костинброд. Собствени изчисления.
Source: Data of accountancy of the Experimental base to the Institute of Animal Science – Kostinbrod. Own calculations.*

Забележка: Субсидията за 2014 г. е получена за 139 овце – майки.

Note: The Subsidy for the year 2014 is received for 139 ewe.

Схемата за национално доплащане за овце – майки, обвързани с производството (НДЖЗ), и средствата на държавната помощ de minimis за изхранване на животните заемат 11%. В тази връзка Стойкова (2006) прави заключение, че субсидирането на отрасъла засега намира израз в целевите субсидии за изхранване на стадата, благодарение на които доходът се повишава с около 15,75% до 21,29%.

Средствата, получени по Схемата за единно плащане на площ (СЕПП), са за 77,60 ha, което е 31% в структурата на дохода. Според Иванов (2013) млечното животновъдство, с

Таблица 2. Приходи, лв. – 2014 г.**Table 2.** Income, BGN – 2014

Показател / Indicator	Стойност / Value
Мляко / Milk	15 185,01
Агнета / Lambs	12 924,94
Вълна / Wool	1 108,33
Шилета / Weaned lambs	563,33
Овце-майки / Ewe	3 021,67
Кочове / Rams	1 100,00
Общо субсидии / Total subsidies	25 185,81
НДЖЗ / NSA3	5 699
Минимална помощ / De minimis	784
СЕПП / SPSPA	18 702,81
Общо приход (без субсидии) Total income (without subsidies)	33 903,28
Общо приход (със субсидии за ов.-майка) Total income (with subsidies for ewe/)	40 386,28
Общо приход (със субсидии) Total income (with subsidies)	59 089,09

Източник: Данни от счетоводството на ЕБ към ИЖН – Костинброд. Собствени изчисления.

Source: Data of accountancy of the Experimental base to the Institute of Animal Science – Kostinbrod. Own calculations.

въвеждането на Схемата за единно плащане на площ (СЕПП) и Националните доплащания (НД) към тях, се оказва в условията на достъп до подпомагане по косвен път, като подпомагането не зависи от броя на отглежданите животни, а от размера на стопанисваната земя.

Директните плащания за единица обработваема площ и продуктивно животно са средство за подпомагане на доходите на производителите и запазване на жизнеспособността на селскостопанското производство. Стойкова (2006) отбелязва важната роля на различните видове премии за овцевъдството, често достигащи до дял от 2/3 в чистия доход на органичните ферми във Франция и само 18,52% в българските конвенционални ферми.

Таблица 3 представя производствените разходи. Отношението на променливи към постоянни разходи е 55:45.

Таблица 3. Производствени разходи, лв. – 2014 г.
Table 3. Production costs, BGN – 2014

Показател / Indicator	Стойност / Value
Променливи разходи / Variable costs	37 743,33
Фуражи / Forages	31 757,42
Ветеринаромедицинско обслужване Medical and veterinary services	777,56
Вода и ел. енергия / Water and electricity	1 836,08
Външни услуги / External services	2 203,02
Граждански договори / Civil contracts	1 169,25
Постоянни разходи / Fixed costs	31 468,07
ФРЗ с ДОО / Labor costs	28 598,47
Сгради / Buildings	156,10
Машини / Machinery	2 713,50
Общо разходи / Total costs	69 211,40

Източник: Данни от счетоводството на ЕБ към ИЖН – Костинброд. Собствени изчисления.
Source: Data of accountancy of the Experimental base to the Institute of Animal Science – Kostinbrod. Own calculations.

Фуражите заемат 84% в структурата на променливите разходи и 46% от общо направените разходи. Те имат пряко отношение към получената продукция и икономическите резултати на стопанството.

Овцете от СПБМ са устойчиви на заболявания и разходът за ветеринарно-медицинско обслужване е 2% от променливите разходи. Третирането срещу болести има влияние върху продукцията и икономическите резултати.

Високото равнище на постоянни разходи се дължи на това, че отглеждането на животните се извършва от постоянно наети работници. Фонд работна заплата (ФРЗ) с осигурителните вноски (ДОО) е голямо разходно перо – 91% от структурата на постоянните и 45% от общо направените разходи.

В табл. 4 са представени икономическите показатели, характеризиращи икономическото състояние на стадото през 2014 г. Бруто

Таблица 4. Икономически показатели – 2014 г.
Table 4. Economic indicators – 2014

Показател / Indicator	Мерна единица Measure unit	Стойност / Value
Средна продуктивност на мляко / Average milk yield/ ewe	литри/ов.-майка / liters/ewe	75
Продадено мляко/ов.-майка / Sold milk/ewe	литри/ов.-майка / liters/ewe	72,12
Продадени агнета/ов.-майка / Sold lambs/ewe	кг ж.т./ов.-майка / kg live weight/ewe	15,63
Общо производствени разходи/овце / Total costs/sheep	лв./овце / BGN/sheep	370,11
Променливи разходи/овце / Variable costs/sheep	лв./ овце / BGN/ sheep	201,83
Фуражи/овце / Feeding costs/ sheep	лв./овце / BGN/sheep	169,82
Фуражи/овце/ден / Feeding costs/sheep/day	лв./овце / BGN/sheep	0,46
Бруто печалба / Gross margin	лв. / BGN	21 345,76
Бруто приход/ов.-майка / Gross margin/ewe	лв./ов.-майка / BGN/ewe	153,56
Приход мляко/ов.-майка / Milk income/ewe	лв./ов.-майка / BGN/ewe	109,24
Приход агнета/ов.-майка / Lambs income/ewe	лв./ов.-майка / BGN/ewe	92,98
Печалба / Profit	лв. / BGN	-10 122,31
Печалба/ов.-майка / Profit/ewe	лв./ов.-майка / BGN/ewe	-72,82
Норма на рентабилност / Rate of profitability	%	-14,63
Себестойност на литър мляко / Cost price per liter milk	лв./литър мляко / BGN/l milk	2,72
Средна изкупна цена на литър мляко / Average purchase price per liter milk	лв./литър мляко / BGN/l milk	1,52

Източник: Данни от счетоводството на ЕБ към ИЖН – Костинброд. Собствени изчисления.
Source: Data of accountancy of the Experimental base to the Institute of Animal Science – Kostinbrod. Own calculations.

печалбата е 21345,76 лв., благодарение на получената субсидия. Бруто приходът на овца – майка е 153,56 лв., като приходът от мляко е 109 лв., а от агнета 93 лв. Себестойността е изчислена по метода на преките (директни) разходи и е 2,72 лв., което се дължи на високите стойности на разхода за труд и фураж. Изкупната цена е 1,52 лв. за литър овче мляко. Нормата на рентабилност е 14,63%. Този резултат навежда вниманието към търсене на начини за намаляване на производствените разходи и реализиране на овчето мляко на по-висока изкупна цена.

ИЗВОДИ

Овцете от СПБМ имат много добри генетични заложи за млечност и плодовитост, но трябва да се подобрят условията на отглеждане, за да се реализират. Сградният фонд за отглеждане на животните е остарял и неотговарящ на съвременните изисквания.

Овцевъдството е трудоемък отрасъл. В анализиранията стадо трудовите разходи са 45%, но те имат и социален ефект.

Настоящото ниво на изкупната цена на овчето мляко е ниско – 1,52 лв. за литър.

Субсидиите допринасят за увеличаване на дохода на стадото, но не спомагат за повишаване на ефективността и рентабилността на производството.

ЛИТЕРАТУРА

- Ангелова, В.**, 1999. Аграрна икономика. София., с. 194.
- Иванов, Б.**, 2013. Тенденции и пазарни промени в представянето на млечния сектор. Икономика и управление на селското стопанство, N 2, с. 50-59
- Лалева, С., Й. Попова, Ж. Пеева**, 2008. Икономическа ефективност на отглеждането на овце от Медночервена шуменска порода. Животновъдни науки, N 4, с. 60-61
- Михайлова-Тонева, М.**, 2011. Икономическа ефективност на отглеждането на овце от Синтетична популация българска млечна. Животновъдни науки, N 1, с. 14-17
- Неделчев, Д., Е. Райчева, Т. Иванова, Д. Дочевски**, 2003. Проблеми на овцевъдството при съвременните пазарни условия. Животновъдни науки, N 3-4, с. 22-25
- Оджакова, Ц., Й. Попова, С. Лалева, П. Славова, В. Димова**, 2010. Икономическа ефективност на отглеждането на Каракачанската порода овце. Животновъдни науки, N 3, с. 24-26
- Попова, Й., С. Лалева, Ж. Пеева**, 2008. Икономическа ефективност на отглеждането на овце от Карнобатската порода. Животновъдни науки, N 4, с. 63-64
- Райчева, Е., Т. Иванова**, 2015. Оценка на генетичните линии на овце от Синтетична популация българска млечна. Животновъдни науки, N 3, с. 3-7
- Станчева, Н., Е. Райчева, С. Лалева, Т. Иванова, М. Илиев, Г. Калайджиев**, 2014. Състояние, проблеми и развитие на овцете от Синтетична популация българска млечна в стадата на Селскостопанска академия. Животновъдни науки, N 6, с. 3-11
- Стойкова, М.**, 2006. Техничко-икономическа ефективност в Масив Централ, Франция, и Северен Централен район в България. Икономика и управление на селското стопанство, N 3, с. 58-64
- Харизанова, Ц.**, 2013. Определяне на минималната изискуема норма на възвращаемост на собствения капитал в млечното овцевъдство в България. Селскостопанска наука, N 1, с. 31-38
- Хинковски, Ц.**, 2015. Популационното разнообразие във вида овце в България и проблеми по неговото съхраняване. Животновъдни науки, N 3, с. 59-70
- Milan, M. J., F. Frendi, R. Gonzalez-Gonzalez and G. Caja**, 2014. Cost Structure and Profitability of Assaf Dairy Sheep Farms in Spain. Journal of Dairy Science 97: 5239-5249
- Michalickova, M., Z. Krupova, E. Krupa**, 2014. Determinants of Economic Efficiency in Dairy Cattle and Sheep. Slovak Journal Animal Science, 47, (1): 39-50
- Nabradi, A., J. Andras, K. Sandor**, 1998. Economic Reserves of Hungarian Sheep Breeding. Sheep and Goat Production in Central and Eastern European Countries, FAO REU, 50: 317-323
- Popescu, A.**, 2012. Research Concerning the Economic Efficiency in Carabasa Sheep Breed Raising in Various Sized Farms. Scientific Papers: Animal Science and Biotechnologies, 45 (2), pp. 466-471

ECONOMIC ASSESSMENT OF THE EFFICIENCY IN THE PRODUCTION OF SHEEP PRODUCTS FROM THE SYNTHETIC POPULATION BULGARIAN MILK

M. Mihailova – Toneva

Institute of Animal Science – Kostinbrod

ABSTRACT

The object of the study is a Synthetic Population Bulgarian Milk flock of 139 ewe and 12 rams. The income and inputs are assessed at market prices of the year 2014. The economic results at the end of the year are: total income 59089.09 BGN, gross margin/ewe 156.10 BGN, milk income/ewe 109.24 BGN, lambs income/ewe 92.98 BGN. The purchase price of sheep milk is 1.52 BGN. The subsidy supporting ewe is 11% of the flock income and the subsidy of SPSA is 31% of the flock income. The received subsidies are not sufficient to aid the sheep production.

Key words: Synthetic Population Bulgarian Milk, economic efficiency, farm income, expenses